

เทศน์เช้า วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ตั้งใจฟังธรรม วันนี้วันพระ วันพระ วันนักขัตฤกษ์ เราไปวัดไปวาเพื่อ
ประพฤติปฏิบัติ เวลาเราทำบุญกุศล อยู่บ้านเราก็ทำบุญได้ เวลาพระบิณฑบาตผ่านหน้าบ้าน เรา
ทำบุญใส่บาตรได้ เวลาเราไปวัดไปวา เราไปจังหัน นี่ภัตตาหารที่ตามมา สิ่งภัตตาหารที่ตาม
มาแล้ว สิ่งที่เราได้ยินได้ฟังสิ่งนี้เป็นธรรม สัจธรรม สัจธรรมในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา “จะสอนใครได้หนอ”

คำว่า “จะสอนใครได้หนอ” เราจะบอกว่ามันลึกซึ้ง ลึกซึ้งละเอียดจนเราจะเข้าถึงได้ยากแต่
เข้าถึงได้ยาก แต่เราก็เข้าถึงได้ถ้าเรามีความมุมานะ มีการกระทำ ที่เรามากระทำ เราทำเพื่อหัวใจ
ของเราไง ถ้าหัวใจของเรา เห็นไหม

เวลาเขาไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔ เวลาพระอานนท์ถามไฉนว่า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าปรินิพพานไปแล้ว เวลาระลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะไประลึกถึงองค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้าที่ไหน

ให้เธอไปสังเวชนียสถานทั้ง ๔

แต่พระกรรมฐานเรา พระกรรมฐานเราจะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หายใจ
เข้านึกพุท หายใจออกนึกโธโง่ ถ้าจิตเราสงบเข้ามา เราเฝ้าพุทธะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าที่ดำรงชีวิต สิ่งที่มีชีวิต ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาตรัสรู้ธรรมขึ้นมา สิ่งละเอียดลึกซึ้งในหัวใจของ
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เวลาจิตเราสงบเข้ามา เราได้
เห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราได้สัมผัสองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในกลาง
หัวใจของเราไง ถ้าเราได้สัมผัสองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในกลางหัวใจอันนี้ เราจะมี
ความลึกซึ้ง มีความเคารพนับถือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะมันจะมีความสุขใจ มี

ความสุขความสงบความระบับ อ้อ! ศาสนามันมีจริง มีจริงอย่างไร้เงา ถ้ามันมีจริงอย่างนี้ มันจริง เพราะใจได้สัมผัสใจ เวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ว่า การ สิ่งสัมผัสธรรมได้ๆ คือหัวใจของมนุษย์ท่านนั้น ถ้าหัวใจของมนุษย์สัมผัสธรรมได้ใจ

สิ่งนั้นมันเป็นประเพณีวัฒนธรรม เป็นเรื่องโลก เป็นเรื่องวัตถุธาตุ เป็นเรื่องพิธีกรรม พิธีกรรมๆ ก็เข้ามาเพื่อหัวใจนี้แหละ เวลาพิธีกรรมของเรา พิธีกรรมที่เข้ามา ก็เพื่อบุญกุศลอันนี้ ถ้ามันเป็นบุญเป็นกุศลขึ้นมาได้ เป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมา มันก็อบอู่ในหัวใจใจ

แต่นี้ว่า “ทำบุญได้บุญหรือไม่ ทำบุญได้บุญหรือไม่” เวลาทำบุญแล้วมันแห้งแล้งใจ ทำบุญด้วยความลังเลสงสัยใจ ทำบุญด้วยความไม่แน่ใจใจ

แต่ถ้าเราแน่ใจนะ เวลาจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ให้เราตั้งใจ ถ้าเราตั้งใจจริง คนที่มีศรัทธา ตั้งใจมั่น หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโธ มันจะทำของมันด้วยความมั่นคงของมัน แต่พวกเรา มันพวกเหลวไหล ปัญญาเยอะ เรียนมามาก มันสงสัยๆ สงสัยมันก็ทำอะไรไม่ได้ มันก็เหลวไหล โลเลไปหมดเลย พอโลเลไปหมดขึ้นมา เวลาเราจะเอาจริงเอาจังขึ้นมา พุทธจริต ผู้ที่มีปัญญามาก ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ต้องใช้ปัญญาเข้าไปไล่ต้อนไอ้ความคิดนั้นนะ ถ้าเอาความคิดนั้นให้อยู่ในอำนาจของเรา พอความคิดๆ เห็นโทษของความคิดใจ มันก็บอกไม่อยากจะคิดอีกใจ พอไม่อยากจะคิด มันปล่อยความคิดใจ พอมันปล่อยความคิด นั้นนะตัวจิต นั้นนะตัวพุทธะ

เวลาพุทธะ ความคิดเกิดจากจิต เกิดจากพุทธะนั้น พุทธะนั้นคือภวาสวะ คือตัวภพ ตัวภพ ขึ้นมา ทำสัมมาสมาธิขึ้นมาโดยที่มีสติปัญญาขึ้นมา ยังไม่ได้สำรอกไม่ได้คายกิเลสออกไป ถ้ายังไม่ได้คายกิเลสออกไป นั้นนะเขาว่าตัวตนๆ...ก็ตัวตนนะสิ ไม่ใช่ตัวตนแล้วจะเอาอะไรทำละ เราจะทำอะไร เราจะทำอะไร

ทำหน้าที่การงานเขาต้องมีหน้าที่ เขาต้องมีตำแหน่งหน้าที่การงาน เขาถึงทำของเขาได้ เราไม่มีหน้าที่ เราไปทำนะ ผิดกฎหมายด้วย นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เอา กิเลสไปปฏิบัติ เอาความต้องการ เอาความทะยานอยากไปค้นคว้า พอค้นคว้าขึ้นมา มันก็ได้แต่ ความสงสัยทั้งนั้นนะ พอความสงสัยขึ้นมา ครูบาอาจารย์ท่านบอกให้ทำความสงบของใจเข้ามา ก่อน ทำความสงบของใจเข้ามาก่อน

คนที่มิอำนาจวาสนา เวลาใจมันสงบเข้ามามันเห็นคุณค่า นี่ไง เฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตัวเป็นๆ ใจ พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานแล้วทำคุณงามความดี ถ้าทำคุณงามความดีก็เป็นความดีของจิตดวงนั้น ใจ จิตดวงนั้น จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะไง

เวลาเกิดมา เกิดเป็นลูกพ่อลูกแม่ ลูกพ่อลูกแม่ก็ได้ชื่อสมมุติตามทะเบียนบ้าน แต่เลี้ยงได้แต่ร่างกายใจ หัวใจเลี้ยงมันไม่ได้ใจ เพราะหัวใจเป็นของเขาใจ ถ้าเขาได้สร้างบุญกุศลของเขามา เขาระลึกถึงแต่คุณงามความดีมาใจ ถ้าเขาได้สร้างบาปอกุศลของเขามา เขาก็คิดได้คิดแย่ง คิดค้านๆ ใจ

เราเลี้ยงได้แต่ร่างกายใจใหม่ แต่หัวใจๆ จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลาจิตเราสงบเข้ามาๆ เขาก็สงบเข้ามาสู่ใจของเรา ถ้าใจของเรา เพราะมันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เวลามันสำรอกมันสำรอกกิเลสตัดหาคความทะยานอยากในใจของมัน เห็นไหม ที่มันพ้นวัฏฏะมันพ้นวัฏฏะอย่างนั้น ใจ ถ้ามันพ้นวัฏฏะอย่างนั้น

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา สิ่งที่มีคุณค่า คุณค่าในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วมีคุณค่าขนาดจะสอนใครเขาก็ไม่เชื่อเราทั้งนั้นนะ แต่เวลาถึงที่สุดแล้วคนมีอำนาจวาสนาบารมี องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม แล้วเผยแผ่ธรรมมา เผยแผ่ธรรมมานะ อนุปูปพิภกา เวลาคนทุกๆ ไปก็บอกเรื่องทานใจ ให้สังกรรมเย็นเป็นสุข ถ้าสังกรรมเย็นเป็นสุข

คนเรามีอำนาจวาสนาได้ประพฤติปฏิบัติ ถ้าสังกรรมเย็นเป็นสุข เพราะอะไร ด้วยการเสียสละ ด้วยน้ำใจ ด้วยคิดถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมไว้ก่อน นี่ไง ระดับของทาน ถ้าเวลาวางรากฐานมั่นคงขึ้นมาแล้ว คนที่ระดับของทาน เราก็เข้าใจได้ เราอยากจะได้รสของธรรม เราอยากได้สิ่งจะได้ความจริงใจ

เราเกิดมาเป็นชาวพุทธใจใหม่ เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นแก้วสารพัดนึก เป็นรัตนตรัย เป็นที่พึ่งที่อาศัยของเรา ถ้าเราเอาจริงเอาจังขึ้นมาละ ถ้าใจเราเป็นพุทธะละ ถ้าใจเป็นจริงขึ้นมา อยากประพฤติปฏิบัติ เวลาอยากประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถามพระอานนท์เลย อานนท์ เธอระลึกถึงความตายวันละกี่หน

ระลึกถึงความตายๆ พระอาณัติก็บอกระยะเวลา พระพุทธเจ้าบอกประมาณเกินไป ต้องนึกถึงความตายทุกลมหายใจเข้าออก นึกถึงความตายทุกลมหายใจเข้าออก

เวลาลมหายใจเข้าออก ความตายๆ มันมีประโยชน์อะไร เราเกิดมาเรามีชีวิต เรามีคุณค่าแล้วความตายมันจะมีคุณค่าตรงไหน เวลาความตายมันจะมีคุณค่าเข้าไปปราบปรามกิเลสใจ ความตายมันยังมีคุณค่าเข้าไปไ้ความเห่อเหิมทะเยอทะยานในใจนี้ใจ ใจมันทะเยอทะยานไม่มีขอบมีเขตใจ มันจะคว่ำสมบัติทั้งหมดใน ๓ โลกไปเป็นของมันใจ แล้วเวลาของมัน แล้วมันตายไปแล้วสมบัติเป็นของใครล่ะ นี่เวลาตัดหาความทะยานอยากมันต้องการ มันไม่มีขอบมีเขตใจ

เอามรณานุสติมากำราบมัน หามา เราใช้สอยหรือไม่ หามา ทำประโยชน์หรือไม่ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เธอทำอะไรบ้าง ทำอะไรที่เป็นประโยชน์กับชีวิตเราก่อน การเสียสละก็เสียสละเพื่อหัวใจดวงนี้ใจ หัวใจที่เสียสละแล้วหัวใจเป็นผู้อบอุ่นใจ ถ้าเราไม่เสียสละขึ้นมามันก็เป็นสมบัติที่เราเก็บสะสมไว้ใจ แล้วมันก็จะไปเป็นสมบัติสาธารณะใจ ไม่ใช่ของของเราใจ

แต่ถ้าของของเรา ของของเราในปัจจุบันนี้ เราเสียสละไปแล้วไม่ใช่ของเราแล้ว เพราะเราเสียสละไปเป็นของคนอื่นแล้ว ของคนอื่นเขาไปใช้สอยเพื่อประโยชน์กับเขา เพื่อสังคม เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขใจ เราได้เสียสละไปแล้ว แต่ใจเรารับรู้ใช้ใหม่ เราได้จับจ่ายไป มันเป็นผลของเรา เขาเรียกทิพย์สมบัติๆ ทิพย์สมบัติเพราะอะไร เพราะเวลาสิ่งนี้มันจะซบลงไป ใน อวิชชาปจฺจุยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจุยา วิญญาณํ ปจฺจุยาการอันนั้นสัญญาอันละเอียดมันซบไปใจ มันซบมากแค่ไหนขึ้นมา เวลามันตายไป ไปเกิดเป็นเทวดา อินทร์ พรหม

ไปเกิดเป็นเทวดา แสง วิญญาณาหาร อาหารที่สัมผัสชีวิต อาหารที่เลี้ยงชีวิตนี้ ไม่ใช่อาหารเป็นคำข้าว อาหารเป็นคำข้าวมันต้องมีร่างกายนี้ใจ เพราะมีร่างกายนี้ ร่างกายมันหิวโหย มันต้องการอาหาร เราถึงต้องดิ้นรนกันอยู่ที่นี่ใจ แต่เราเสียสละสิ่งนั้นไป มันซบไปใจ มันสะสมเข้าไป ใครได้มากได้น้อยเท่าไร ไปเกิดเป็นเทวดา พระอินทร์ที่เขาปกครองผู้ได้ปกครองของเขา แสงเขามากกว่า แสงเขามากกว่าเพราะเขาทำบุญกุศลได้มากกว่าใจ ถึงลงมาใส่บาตรพระกัศปะนั้นี่ทิพย์สมบัติๆ

ทีนี้คำว่า “ของเราๆ” ถ้าเราเสียสละแล้วเป็นของเราใจ ถ้ามันเก็บไว้มันเป็นของเราโดยชั่วคราว ชั่วคราวคือยังมีชีวิตอยู่ ก็หลงไหลมันไปใจ เวลาพลัดพรากจากมันไปแล้วมันกองอยู่หนุน

แล้วถ้ายังเป็นห่วงมัน ยังอาลัยอาวรณ์มัน ก็จะมาเกิดเป็นตุ๊กแก จะมาเกิดเป็นปูโลสมฟ้าทรัพย์ ของกูๆ มันให้โทษอย่างนั้นไง นี่ระดับของท่านไง

แต่ถ้าเราเอาจริงๆ ขึ้นมา สิ่งที่เราเสียสละไปแล้วก็เสียสละไปแล้ว เสียสละไปแล้ว แต่เรา ยังติดข้องกับมันอยู่ มันยังไม่เป็นจริงขึ้นมา เราก็พยายามประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะสำรอก คายกิเลสของเราออกไป เราพิจารณาของเราขึ้นมาให้เห็นโทษของมันๆ เห็นไหม ความคิดไม่ใช่ จิต เวลาที่มันฟุ้งมันช่านอยู่นี่ ฟุ้งช่านเพราะความคิด เพราะบริกรรมพุทโธๆ มันอยู่กับพุทโธจน มันวางพุทโธ มันก็เป็นสัมมาสมาธิ เวลาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ปัญญาอบรมสมาธิเห็นความคิด มันเป็นโทษ จนมันวางความคิดนั้นมันก็เป็นสมาธิ พอเป็นสมาธิขึ้นมาแล้วพิจารณาขยับขึ้นสู่วิปัสสนา ให้พิจารณาของเราจนสำรอกจนคายกิเลสออก

พอกายกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ตั้งแต่โศดาบัน สกิทากามี อนาคามี จนถึงที่สุดแห่ง ทุกข์ เวลาถึงที่สุดแห่งทุกข์แล้วมันมีอะไรตายละ มันไม่มีอะไรตายแล้ว แต่เวลามรณานุสติขึ้นมา เอาความตายกำราบปราบปรามไอ้กิเลสตัดหาความทะยานอยาก แล้วโดยธรรมชาติของคน เรื่อง เป็นเรื่องตายนี้กลัวมาก

เวลาเรื่องเป็น จะเป็นขึ้นมา โอ้โฮ! จังงานฉลอง เวลางานตาย งานศพนี้เศร้าณะ เศร้ามาก เวลามันเศร้าเสียใจขึ้นไป แต่ถ้ามันเป็นอายุขัยของคน คนก็ต้องเป็นไปตามอายุขัย มันเป็นสัจจะ เป็นความจริง หลีกเลี่ยงไม่ได้หรอก แต่ในขณะที่มีชีวิตอยู่ เราได้ทำอะไรบ้าง ทุกคนก็ว่ารักตัวๆ ทั้งนั้นนะ เวลาตายไปแล้วมันไปไหนก็ไม่รู้ เวลาตายไปแล้วเขามีอะไรติดไม้ติดมือไปก็ไม่รู้ เวลา เคาะโลงกันป้อกๆ ด้วยความเชื่อใจ แต่ความจริงมันไปพร้อมกับใจดวงนั้นแล้วไง

เวลามันสำรอกมันคายเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป มันจบมาแล้ว มันจะมีอะไรตาย เวลาองค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าณะ เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะมาลาองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานก่อน

เวลาเราเป็นพ่อเป็นแม่ เราเป็นผู้ใหญ่ แล้วมีเด็ก มีลูกศิษย์ลูกหามาลาเพื่อจะไปตายนะ เรา ต้องโศกเศร้าเสียใจ อย่าเพิ่งไปเลย ให้มันตายก่อน อู้ฮู! ต้องให้มันคงก่อน ทุกอย่างมันคงแล้ว ค่อยตายทีหลังนะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เห็นความแปลกประหลาดอะไรเลย นี่เวลากิเลสมันตายไปแล้วมันจบ เธอเห็นแก่สมควรแก่เวลาของเธอเกิด เวลาของเธอ อายุขัยของเธอ บุญกุศลของเธอ มันหมดอายุขัยแล้วมันก็ต้องเป็นไปตามนั้นนะ มันเป็นความจริงของมันอยู่แล้ว มันเป็นความจริงตามข้อเท็จจริง แต่พวกเรามันขาดตกบกพร่อง เราก็ออยากจะทำให้มันยาวให้มันยืดกันออกไป ถ้ามันทุกข์ยากนักก็อยากจะหนีให้มันพ้นๆ ไปไง พอยิ่งพ้นไปมันยิ่งสร้างเวรสร้างกรรมมากขึ้นไปเรื่อยๆ มันยิ่งสร้างสมไปเรื่อยๆ มันจบสิ้นกันไม่ได้หรอก แต่ที่มันจบสิ้นในหัวใจนี้แล้ว เห็นไหม ให้เห็นสมควรแก่เวลาของเธอเกิด

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน อานนท์ เราบอกเธอแล้วไม่ใช่หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา แม้แต่ตถาคตก็ต้องตายในคืนนี้ ต่อไปอีก ๓ เดือนข้างหน้าพระกัสสปะจะทำสังคายนา อีก ๓ เดือนข้างหน้า เธอจะได้เป็นพระอรหันต์ เธอจะสิ้นกิเลสในวันนั้น

นี่ขนาดตายไปแล้วนะ ข้างหน้าอนาคตกาลยังวางไว้ เห็นไหม เวลาคนจะเป็นจะตายก็ยังวางรากวางฐานไว้ให้เราเราไป ให้พวกเรา พวกเราไม่เคยเห็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราเชื่อมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ได้สร้างสมสังคม วัฒนธรรมของชาวพุทธให้เราได้เกิดมาอยู่ในสังคมอย่างนี้ ถ้าสังคมที่รุ่มเย็นเป็นสุขพอสมควร

สังคมอื่นเขาว่า วัตถุเจริญ ชาตินี้ก็เจริญ ชาตินี้ก็เจริญ เขาเจริญ แต่เขาว่าแห้วในหัวใจของเรา เราถึงจะปากกตติณถิบหรือว่าเราจะมั่งมีศรีสุขขนาดไหน แต่เราก็มีที่พั้งในหัวใจๆ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเข้ามาที่นี่ สอนเข้ามาในครอบครัวของเรา สอนตั้งแต่ปู่ย่าตายายของเรา สอนตั้งแต่ตัวของเรา สอนตั้งแต่ลูกหลานของเรา สอนถึงการดูแลรักษาหัวใจของเรา สอนถึงการบำรุงรักษา สอนถึงว่าให้มีการกตัญญูกตเวที

เราได้เกิดมาในสังคมชาวพุทธ ทั้งๆ ที่เราไม่ได้พบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เราก็ได้พบธรรมและวินัย พบสังคมวัฒนธรรมของชาวพุทธ เราถึงได้มาทำบุญกุศลกันอยู่นี่ไง แล้วทำบุญกุศลอยู่นี่แล้ว อานาจาสนา การเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา แต่ถ้าเรามีอานาจาสนาไปมากกว่านั้น เราก็จะขวนขวาย มีการกระทำ เห็นไหม ภายนอก ภายใน ภายนอกเราก็เกิด ชีวิตเรา เราก็ได้อยู่ในโลกนี้แล้ว ภายในๆ มันต้องไปแน่นอน คนเราไม่มีใครอยู่ค้ำฟ้าหรอก แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตายมันต้องมีฝั่งตรง

ข้ามที่ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เวลาสำรอกกายกิเลสออกไปแล้ว เวลามันสำรอกกายกิเลส อวิชชาคือความไม่รู้ในหัวใจไปแล้ว คนมันแจ่มแจ้ง แล้วมันจะเอาอะไรไปตาย มันไม่มีอะไรเกิด และไม่มีอะไรตายในหัวใจอันนั้น ในหัวใจอันนั้น นี่ไง วิมุตติสุขที่มันมีอยู่ในดวงใจดวงนั้นไง

เราก็จะแสวงหาอย่างนั้น เราเป็นชาวพุทธ เป้าหมายของเรา เราก็ไม่อยากจะทุกข์ ใน ปัจจุบันนี้มันก็ทุกข์อยู่แล้ว การอยู่การกิน การพูดอยู่นี้ก็ทุกข์ ตะเบ็งอยู่นี้ก็ทุกข์ ต้องตะเบ็งเสียว อยู่ที่นี่ เวลามันตายไปแล้วมันจบ มันไม่มีอะไรแหละ แต่เวลามันอยู่แล้วมันต้องมีการเคลื่อนไหว มันมีของมันทั้งนั้นนะ

ทุกข์คือความทนอยู่ไม่ได้ แล้วอะไรมันคงที่ ไม่มี มันเปลี่ยนแปลงตลอด นี่ไง แต่ถ้ามันเป็นความจริงๆ เวลาลาธาตุขันธ์ไปแล้วจบ มันไม่มีอะไรแล้ว มันเป็นสิ่งนั้น

เราจะบอกว่า มันเป็นสิทธิเสรีภาพของทุกๆ คน เพราะเรามีหัวใจ เพราะหัวใจเรามีทุกข์ ทุกข์ควรกำหนด สมุทัยควรละ สังขธรรมๆ อริยสัจอยู่ที่กลางหัวใจของเรา

คนอื่นเป็นเรื่องของคนอื่นนะ เขาจะบอก เขาจะช่วยเหลือเจือจานอย่างไรมันก็เรื่องการ ช่วยเหลือเจือจานแบบโลกๆ แต่เอาจริงเอาจริงขึ้นมาแล้วนะ เราต้องจริงจังของเรา เราพยายามหา หัวใจของเรา แล้วกระทำของเรา แล้วเราจะซาบซึ้ง

เวลาหลวงตาท่านสันนิทสน์ กราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กราบแล้วกราบเล่า กราบแล้วกราบเล่าด้วยความซาบซึ้งถึงบุญถึงคุณ ทั้งๆ ที่หลวงตาท่านสำเร็จแล้วนะ

ไอ้พวกเราใจเต็มหัว ได้แค่นี้ ได้ความมั่นคงในใจเราก็พอใจแล้ว แล้วพยายามทำของเรา ขึ้นมาให้มันเป็นสมบัติของเรา เอวัง